

2. Вернадский В. И. О науке. Т. 1. Научное знание. Научное творчество. Научная мысль / В. И. Вернадский. – Дубна: «Феникс», 1997. – 576 с.

3. Ноосферизм – новый путь развития: коллективная научная монография. В 2-х кн. / Под науч. ред. Г. М. Иманова и А. А. Горбунова. – СПб.: «Астерион», 2017. – 920 с.

Ірина ПЕТРЕНКО

НАВЧАННЯ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

До найбільших викликів політики освіти належить реалізація програми навчання упродовж життя, що є вирішальним у перспективі людини, яка прагне досягти успіху в бізнесі чи суспільному житті. При цьому навчання упродовж життя слід розуміти як супровід навчання упродовж життя.

Отже, у даному сенсі потрібно виходити з того, що освіта в даному сенсі не є процесом, який починається в одній фазі й закінчується в іншій. Таке навчання ґрунтується на різних видах навчальної діяльності, закінченні школи, закладу вищої освіти, що обмежувалося певними часовими рамками. Глобалізація і суспільство знань поставило людину перед серйозними викликами, що посилюються демографічними викликами. Отримані знання і здатність їх реалізовувати повинні розширюватися і пристосовуватися шляхом навчання упродовж життя. Але тільки так можна зберегти й поліпшити особистісну орієнтацію, суспільну участь і здатність до занятості.

Знання, здібності та навички, які ми здобуємо протягом життя, не зберігаються упродовж життя. Навчання в дорослому віці є суттєвим, але частковим аспектом практичної імплементації концепції навчання упродовж усього життя. Оскільки таке навчання охоплює всі види навчальної активності, які послідовно відбуваються «від колиски до могили» [1, с. 316].

Навчання упродовж життя стосується трьох сфер: щоб розширити участь у підвищенні кваліфікації слід поліпшити можливості навчання протягом усього життя, зробити їх привабливішими, створити нову мотивацію, подолавши перешкоди. Важливо підвищити цінність навчання незалежно від того, чи сприятиме воно в подальшому професійній активності, виконанню громадських обов'язків, чи здійснюється з інших причин. При цьому слід ураховувати, що Україна перебуває в складній соціально-економічній ситуації і всі люди потребують розвитку свого потенціалу й повинні нести відповідальність за навчання упродовж життя.

Передумови такого навчання і готовності до підвищення кваліфікації створюються мотивацією і здатністю до самостійного навчання, що формується, починаючи з освіти в ранньому дитинстві. Важливим є зміст навчання в школі, професійної освіти та навчання у закладі вищої освіти. При цьому стосовно навчання є шкільна освіта, як має бути доступною кожній людині, оскільки вона закладає підвалини подальшої освіти, зокрема під час професійної діяльності.

Навчання повинно залишитись привабливим і в післяпрофесійній фазі, щоб зберегти знання і компетенції людини, а також, щоб уможливити участь у суспільному житті й оцінку її досвіду. Підвищенню ролі освіти в житті людини сприяли життя і праця в суспільстві та розвиток інтелектуального капіталу. Щоб поліпшити можливості підвищення кваліфікації, слід підвищити можливості навчання протягом життя і зробити їх більш привабливішими.

Отже, кожну людину необхідно переконати, що навчання є шансом формування особистого життя. При цьому жодне навчання не повинне залишатись без отримання наступної кваліфікації, а розвиток персоналу має бути тісніше пов'язаним із навчанням упродовж життя, що вимагає як розширення пропозицій, так і збільшення попиту на навчання та підвищення кваліфікації. Важливим є адекватне консультування,

зорієнтоване на навчання як складову професійної і життєвої біографії, а також відповідна взаємодія з роботодавцями.

У 2008 року Федеральний уряд Німеччини прийняв концепцію про навчання протягом життя, особливостями якої є заходи щодо поліпшення шансів для навчання для дітей до шести років, широкі заходи для покращення ситуації з навчанням у цілому, полегшення переходу від школи до вищого навчання, створення більше 60 тис. місць для навчання у вищих навчальних закладах, посилення уваги до технічних і природничих наук, покращення шансів для навчання жінок.

У фокусі концепції підвищення кваліфікації стоять такі питання, як: низька участь працівників у підвищенні кваліфікації, яка у ФРН значно нижча порівняно з іншими країнами. До речі, саме працівники з низьким рівнем кваліфікації менше беруть участь у такому навчанні. У зв'язку з цим уряд ФРН визначив такі завдання: участь у формалізованому підвищенні кваліфікації (курси і семінари) довести до 50%; кількість працівників низької кваліфікації підняти до 40%; участь у всіх формах навчання, включаючи неформальне, розширити до 80%. Для цього передбачено посилити мотивацію до освітньої активності; полегшити доступ до підвищення кваліфікації; розширити пропозиції щодо підвищення кваліфікації; посилити прозорість і поєднання різних сфер освіти; посилити інтеграцію громадянського суспільства шляхом освіти і підтримки навчання; поглибити знання процесів та ефективності навчання протягом життя [1, с. 317].

Серед основних заходів, передбачених урядовою концепцією, слід виокремити такі:

1. Уведення премії за освіту, яка має підтримати готовність кожного до навчання шляхом інвестицій в особисте і загальне професійне підвищення кваліфікації. Таким чином фінансова підтримка має стимулювати більше людей займатись підвищенням кваліфікації.

2. Поліпшення консультування з питань освіти пов'язане з тим, що цей напрямок є центральним для успішного навчання протягом життя і водночас недостатньо прозорим.

3. Тестування з питань підвищення кваліфікації, що є важливим елементом забезпечення якості підвищення кваліфікації, особливо в умовах конкуренції, оскільки розширює прозорість даної сфери.

4. Поліпшення структури пропозицій на місцях пояснюється тим, що регіональні органи перш за все приймають рішення з питань освіти. І саме там діють різні органи, що відповідальні за допомогу молоді, підтримку шкіл та діяльність установ підвищення кваліфікації.

5. Пропозиції для цільових груп з особливим потенціалом спрямовані на задоволення фахових потреб і використання всіх освітніх ресурсів для людей, які потребують планового підвищення кваліфікації, а також перебувають у особливій ситуації, тобто проблемні групи (безробітні інженери, колишні студенти, які не закінчили вищий навчальний заклад), які мають цінні компетенції.

6. Уможливити прозорість і взаємозв'язок сфер освіти необхідно для того, щоб усім дати шанс розкрити і розвинути свої здібності, що є вирішальною передумовою подальшого поступу. Ефективна організація навчання протягом життя вимагає кращого поєднання місць навчання й оптимізації різних шляхів отримання освіти.

7. Поліпшення інтеграції громадянського суспільства шляхом освіти і підтримки навчання необхідно для того, щоб повніше використати потенціал людей для їх індивідуального та суспільного розвитку, інтегрувати, зокрема, мігрантів, у місцеву спільноту і сприяти їх навчанню.

8. Поглиблювати знання про навчання протягом життя необхідно для реалізації інших запланованих заходів. Тому уряд поставив завдання розробити програму дослідження та розвитку навчання протягом життя, яка повинна акцентувати увагу на

тих сферах, де виникають проблеми, пов'язані з прогалинами в дослідженнях та браком певних знань.

У Хорватії прийнято «Закон про освіту дорослих». Основною ідеєю прийняття цього закону була розробка незалежної системи освіти дорослих, яка б включала в себе основи законодавства з цих питань. Даний закон унормував цілі і функції Ради з освіти дорослих та Агентства з освіти дорослих, визначив форми навчання дорослих і тих, хто може забезпечувати процес освіти дорослих. Агентство з освіти дорослих – це державна організація, метою якої є забезпечення інституціональних умов для розвитку освіти дорослих.

Прикладом навчання упродовж життя в Україні є Проект «Університет третього віку», який вже кілька років успішно діє при ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Навчання спрямоване на персональний розвиток, соціальну адаптацію та збереження активної життєвої позиції людям, яким за 50 років. Проходження курсу Університету третього віку дає можливість: зустрітися із цікавими особистостями, однодумцями, людьми зі спільними інтересами та представниками різних поколінь; обмінюватися корисною інформацією й досвідом, пізнавати нове; отримувати навички спілкування в соціальних мережах, використання нових технологій та користування Інтернетом; отримати інформацію щодо безпеки банківських послуг; навчитися плануванню власного (сімейного) бюджету; отримати поради від фахівців – кондитерів, кухарів, фінансистів, бухгалтерів, психологів, юристів, програмістів тощо.

Обов'язковим фундаментом навчання упродовж усього життя є високоякісна основна (початкова) освіта, яка починається з раннього дитинства. Основна освіта та перша професійна освіта повинні дати молодим людям нові базові кваліфікації, яких вимагає економіка, що базується на науці. При цьому слід з'ясувати, чи молоді люди «навчилися вчитися» і чи вони мають позитивну установку на навчання. Відомо, що люди лише тоді будуть планувати постійну активність у навчанні протягом усього їхнього життя, якщо вони бажають учитися. Адаже люди не захочуть далі вчитися, якщо вони у молодому віці отримали досвід навчання, який не мав успіху і спричинив негативні переживання. Люди не будуть продовжувати навчання, якщо навчання виявилось недоступними через брак часу, чи через темп навчання, місце або вартість навчання. Вони також не матимуть мотивації для навчання, коли воно змістовно і методично не відповідає навикишньому культурному середовищу та його досвіду. І вони не захочуть інвестувати у підвищення кваліфікації свій час, старання і гроші, якщо їхні нинішні знання, здібності та кваліфікації не будуть визнані належним чином.

Ключем успішної імплементації навчання впродовж життя є індивідуальна мотивація до навчання та більше розмаїття можливостей навчання. При цьому головним є підвищення як попиту, так і пропозиції щодо можливостей навчання, особливо тих, яким раніше приділялось найменше уваги. Кожна людина повинна мати можливість йти обраним шляхом, а не наслідувати інших.

Отже, система освіти та підготовки повинна пристосовуватись до індивідуальних потреб, а не навпаки. Концепція «Навчання, що охоплює життя» свідчить, що викладання та навчання є діяльністю, яка в різний час і в різних умовах може мати різні форми, хоча при цьому ролі можуть змінюватися. Головною причиною, що зумовила повернення в 1990-х роках до питання навчання упродовж життя, було прагнення поліпшити працездатність та здатність до адаптації громадян із огляду на високе структурне безробіття, в умовах якого найбільше страждали ті люди, які мали найнижчий рівень кваліфікації. Швидко старіння населення означає, що не задовольняється потреба у знаннях та здібностях вищого рівня.

Список використаної літератури

1. Хоружий Г. Ф. Європейська політика вищої освіти / Григорій Фокович Хоружий. – Полтава: Дивосвіт, 2016. – 384 с.